

Modül (öneri) No	216
Öğrenme Alanı (Temel konu)	Tabiat
Modül (Alt Konu)	Tabiatın Yaratma Gücü Var mıdır?
Amaçlar	• Tabiatın kör, sağır ve düşüncesiz bir kuvvet olduğunu; mizanlı ve hikmetli mevcudatı yaratma kabiliyetinin bulunmadığını kavrar. • Mevcudatın yaratılışını tabiata isnad etmenin, her bir zerrede binlerce fabrikanın varlığını kabul etmek gibi akıl dışı bir hurafe olduğunu idrak eder. • Tabiat kanunlarının, Allah'ın koyduğu "tekvini (yaratılış)" kanunlar olduğunu ve ancak bir "sanat" olup "Sâni (sanatçı)" olamayacağını fark eder. • Her mevcudu doğrudan Allah'a vermenin, bir askerin padişaha intisabı gibi işleri kolaylaştırdığını (vücub derecesinde suhulet) kavrar.
Süre	40 dk.
Seviye	Seviye-2
Yöntem ve Teknik-Etkinlik	• Kelime Çağrışım Tekniği: Kavramlar arasındaki bağlantıları kurarak ön bilgileri harekete geçiren ve bakış açılarını (iman-dalalet) netleştiren bir tekniktir. • İlke Çıkarma: Soyut hakikatleri, bireysel düşünce ve davranış kalıplarına dönüştürerek yaşantısal hale getiren bir yöntemdir.
Materyal ve Teknoloji	
İşleniş/Öğrenme-öğretme süreci	Giriş: Güdüleme ve Hazırlık • Tahtaya "Mevcudat, Tabiat, İntizam, Teşkil, Tabiiyyun, İktezathu't-tabiat" kelimeleri yazılır. Öğrencilerden bu kelimelerin kendilerinde uyandırdığı çağrışımlar listelenir. • "Bir saksı toprakta Avrupa'nın tüm fabrikaları bulunabilir mi?" sorusuyla metindeki çarpıcı mantık kurgusuna giriş yapılır. Gelişme: Uygulama (Manevi Matbaalar ve Güneş Örneği) • Güneş ve Cam Parçası Metaforu: Metindeki güneş örneği incelenir: Güneşin cam parçalarındaki yansıması tek bir güneşe verilmezse, her cam parçasında gerçek bir güneşin varlığını kabul etmek zorunda kalırız. Aynı

	şekilde, canlılardaki sanat Allah'a verilmezse, her canlıda ilahi bir kudret ve hikmet (bir nevi ilahlık) kabul etmek gerekir. • Ordu ve İntisap Örneği: Bir askerin padişah namına bir şahı esir alabilmesi (intisap kuvveti), ancak o intisap kesilirse sadece kendi bileğindeki kuvvet kadar iş görebilmesi örneği üzerinden "suhulet (kolaylık)" kavramı işlenir. Sonuç: İlke Çıkarma • Katılımcılardan şu sorulara yönelik özgün ilkeler çıkarmaları istenir: ○ Nasıl Düşünmeliyim? (Örn: Tabiatı bir usta değil, bir nakış ve defter olarak görmeliyim.) ○ Nasıl Davranmalıyım? (Örn: Tabiat kanunlarına bakarken, onları koyan Kanun Koyucu'yu (Mûcid) hatırlamalıyım.)
Ölçme ve Değerlendirme	Mantıksal Tamamlama Etkinliği: Öğrencilerden metindeki akıl yürütmeleri kendi cümleleriyle tamamlamaları istenir: • Soru: Eğer intizamlı mevcudat Hakîm bir Zât'a verilmezse ne gerekir? • Cevap: Her bir toprak parçasında Avrupa'nın tüm fabrikaları kadar makine ve matbaa bulunması gerekir. • Soru: Her bir mevcut doğrudan Allah'a verilirse sonuç ne olur? • Cevap: Vücub derecesinde bir kolaylıkla her mevcuda lazım olan her şey ulaştırılır.
İlişkili Metinler	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ¹ Mukaddime Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var; ehl-i iman bilmeyerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz: • Birincisi: Evcedethü'l-esbab, yani, "Esbab bu şeyi icad ediyor." • İkincisi: Teşekkele binefsihî, yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor." • Üçüncüsü: İktezathü't-tabiat, yani, "Tabiîdir, tabiat iktiza edip icad ediyor."

¹ Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem her mevcut sanatlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadim değil, yeniden oluyor. Her halde ey mülhid, bu mevcudu, meselâ bu hayvanı, ya diyeceksin ki esbab-ı âlem onu icad ediyor, yani esbabın içtimasında o mevcut vücut buluyor veyahut o kendi kendine teşekkül ediyor veyahut tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor veyahut bir Kadîr-i Zülcelâl'in kudretiyle icad edilir.

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvelki üç yol muhal, battal, mümteni, gayr-i kabil oldukları kat'î ispat edilse, bizzarure ve bilbedahe dördüncü yol olan tarîk-ı vahdaniyet şeksiz, şüphesiz sabit olur.

(Lem'alar, s. 295-296, Yeni Asya Neşriyat, Eylül-2022)

ÜÇÜNCÜ KELİME: İktezathu't-tabiat, yani, "Tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor." İşte bu hükmün çok muhalâtı var. Numune için üçünü zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Eğer mevcudatta, hususan zîhayatta görünen, basîrâne, hakîmâne olan sanat ve icad Şems-i Ezelî'nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kör, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnad edilse, lâzım gelir ki, tabiat, icad için her şeyde hadsiz manevî makine ve matbaaları bulundursun veyahut her şeyde kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet derc etsin. Çünkü nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misalî ve aksî güneşçikler semadaki tek güneşe isnad edilmese, lâzım gelir ki bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabîî, fitrî ve güneşin hasiyetlerine mâlik, zâhiren küçük, manen çok derin bir güneşin haricî vücudunu kabul ederek, zerrat-ı zücaciye adedince tabîî güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi; aynen bu misal gibi, mevcudat ve zîhayat doğrudan doğruya Şems-i Ezelî'nin cilve-i esmasına verilmezse, her bir mevcutta, hususan her bir zîhayatta, hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti,

âdeta bir ilâhı, içinde kabul etmek lâzım gelir. Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhalâtın en bâtılı, en hurafesidir. Hâlık-ı Kâinat'ın sanatını mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

İKİNCİ MUHAL

Eğer gayet intizamlı, mizanlı, sanatlı, hikmetli şu mevcudat, nihayetsiz kadîr, hakîm bir zata verilmezse, belki tabiata isnad edilse, lâzım gelir ki, tabiat, her bir parça toprakta Avrupa'nın umum matbaaları ve fabrikaları adedince makineleri, matbaaları bulundursun; tâ o parça toprak, menşe' ve tezgâh olduğu hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetişmelerine ve teşkilleri medar olabilsin. Çünkü çiçekler için saksılık vazifesini gören bir kâse

toprak, içine tohumları nöbetle atılan umum çiçeklerin birbirinden çok ayrı olan şekil ve heyetlerini teşkil ve tasvir edebilir bir kabiliyeti, bilfiil görülüyor. Eğer Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, o vakit, o kâsedeki toprakta, her bir çiçek için manevî, ayrı, tabîî bir makinesi bulunmazsa, bu hal vücuda gelemes. Çünkü tohumlar ise, nutfeler ve yumurtalar gibi, maddeleri birdir. Yani müvellidü'l-mâ, müvellidü'l-humuza, karbon, azotun intizamsız, şekilsiz, hamur gibi halitasından ibaret olmakla beraber; hava, su, hararet, ziya dahi, her biri basit ve şuursuz ve her şeye karşı sel gibi bir tarzda gittiğinden, o hadsiz çiçeklerin teşkilleri ayrı ayrı ve gayet muntazam ve sanatlı olarak o topraktan çıkması, bilbedahe ve bizzarure iktiza ediyor ki, o kâsede bulunan toprakta, manen Avrupa kadar, manevî ve küçük mikyasta matbaaları ve fabrikaları bulunsun. Tâ ki bu kadar hayattar kumaşları ve binler ayrı ayrı nakışlı mensucatları dokuyabilsin.

İşte tabiiyyunların fikr-i küfrîleri ne derece daire-i akıldan hariç saptığını kıyas et. Ve tabiatı mucid zanneden insan suretindeki ahmak sarhoşlar “Mütefennin ve akıllıyız” diye dava ettikleri halde, akıl ve fenden ne kadar uzak düştüklerini ve mümteni ve hiçbir cihetle mümkün olmayan bir hurafeyi kendilerine meslek ittihaz ettiklerini gör, gül ve tükür!

Eğer desen: Mevcudat tabiata isnad edilse böyle acib muhaller olur, imtina derecesinde müşkülât olur. Acaba Zat-ı Ehad ve Samed'e verildiği vakit o müşkülât nasıl kalkıyor? Ve o suubetli imtina, o sühuletli vücuba nasıl inkılâb eder?

Elcevap: Birinci Muhalde, nasıl ki güneşin cilve-i in'ikâsı kemal-i sühuletle, külfetsiz, en küçük zerrecik camdan tut, tâ en büyük bir denizin yüzüne kadar feyzini ve tesirini misalî güneşçiklerle gayet kolaylıkla gösterdikleri halde, eğer güneşten nisbeti kesilse, o vakit her bir zerrecikte tabîî ve bizzat bir güneşin haricî vücudu, imtina derecesinde bir suubetle olabilmesi kabul edilmek lâzım gelir. Öyle de her bir mevcut, doğrudan doğruya Zat-ı Ehad ve Samed'e verilse, vücub derecesinde bir sühulet, bir kolaylıkla ve bir intisab ve cilve ile, her bir mevcuda lâzım her bir şey ona yetiştirilebilir.

Eğer o intisab kesilse ve o memuriyet başıbozukluğa dönse ve her bir mevcut kendi başına ve tabiata bırakılsa, o vakit imtina derecesinde yüz bin müşkülât ve suubetle, sinek gibi bir zîhayatın, kâinatın küçük bir fihristesi olan gayet harika makine-i vücudunu icad eden, içindeki kör tabiatın, kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet sahibi olduğunu farz etmek lâzım gelir. Bu ise bir muhal değil, belki binler muhaldir.

Elhâsıl, nasıl ki Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un şerik ve naziri mümteni ve muhaldir; öyle de rububiyetinde ve icad-ı eşyada başkalarının müdahalesi, şerik-i zatî gibi mümteni ve muhaldir.

Amma İkinci Muhaldeki müşkülât ise: Müteaddit risalelerde ispat edildiği gibi, eğer bütün eşya Vahid-i Ehade verilse, bütün eşya bir tek şey gibi sühuletli ve kolay olur. Eğer esbaba ve

tabiata verilse, bir tek şey umum eşya kadar müşkülâtlı olduğu, müteaddit ve kat'î bürhanlarla ispat edilmiş. Bir bürhanın hülâsası şudur ki:

Nasıl ki bir adam, bir padişaha askerlik veya memuriyet cihetiyle intisab etse, o memur ve o asker, o intisab kuvvetiyle, yüz bin defa kuvvet-i şahsiyesinden fazla işlere medar olabilir. Ve padişahı namına, bazen bir şahı esir eder. Çünkü gördüğü işlerin ve yaptığı eserlerin cihazatını ve kuvvetini kendi taşıyor ve taşımaya mecbur olmuyor. O intisab münasebetiyle, padişahın hazineleri ve arkasındaki nokta-i istinadı olan ordu, o kuvveti, o cihazatı taşıyor. Demek gördüğü işler, şahane olarak bir padişahın işi gibi ve gösterdiği eserler bir ordu eseri misillü harika olabilir.

Nasıl ki karınca o memuriyet cihetiyle Firavunun sarayını harap ediyor. Sinek o intisabla Nemrut'u gebertiyor. Ve o intisabla, buğday tanesi gibi bir çam çekirdeği, koca çam ağacının bütün cihazatını yetiştiriyor.² **HÂŞİYE** Eğer o intisab kesilse, o memuriyetten terhis edilse, yapacağı işlerin cihazatını ve kuvvetini, belinde ve bileğinde taşımaya mecburdur. O vakit, o küçücük bileğindeki kuvvet miktarınca ve belindeki cephanedince iş görebilir. Evvelki vaziyette gayet kolaylıkla gördüğü işleri bu vaziyette ondan istenilse, elbette bileğinde bir ordu kuvvetini ve belinde bir padişahın cihazat-ı harbiye fabrikasını yüklemek lâzım gelir ki, güldürmek için acib hurafeleri ve masalları hikâye eden maskaralar dahi bu hayalden utanıyorlar.

Elhâsıl, Vacibü'l-Vücut'a her mevcudu vermek, vücut derecesinde bir sühuleti var. Ve tabiata icad cihetinde vermek, imtina derecesinde müşkül ve haric-i daire-i akliyedir.

(Lem'alar, s. 300-303, Yeni Asya Neşriyat, Eylül-2022)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ⁴

² **HÂŞİYE:** Evet, eğer intisap olsa, o çekirdek, kader-i İlâhîden bir emir alır, o harika işlere mazhar olur. Eğer o intisap kesilse, o çekirdeğin hilkatı, koca çam ağacının hilkatinden daha ziyade cihazat ve iktidar ve san'atı iktiza eder. Çünkü, dağdaki, kudret eseri olan mücessem çam ağacının, bütün âzâları ve cihazatıyla, o çekirdekteki kader eseri olan mânevî ağaçta mevcut bulunması lâzım gelir. Çünkü o koca ağacın fabrikası o çekirdektir. İçindeki kaderî ağaç, kudretle hariçte tezahür eder, cismanî çam ağacı olur.

³ Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın (Bakara Suresi: 32.)

⁴ Duaları şu sözlerle sona erer: "Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur" (Yunus Suresi: 10.)